նոսեանց 2 ր., Յ. Մովսէսեանց 2 ր., Ա. Մագմանեանց 2 ր., Պ. Մամուլեանց 2 ր., Մ. Տէր-Դաւթեանց 2 ր., օր. Հեղ. Ղարիբեանց 2 ր., Մ. Ստամբօլցեանց 1 ր., Ս. Ալահվերդեանց 1 ր., Հ. Վահրադեանց 1 ր., Ս. Պապեբեանց 1 ր., Թ. Վահրադեանց 1 ր., Ս. Պետրոսեանց 1 ր., Ս. Ջիգարջեանց 1 ր., Ա. Գրիգորեանց 1 ր., Եղելխանեանց 2 ր., Մ. Թադամոեանց 1 ր., Գ. Փալանջեանց 1 ր., Կ. Ասլանեանց 1 ր., Յ. Հալաջեանց 1 ր., Պ. Ալաչկերտցեանց 1 ր., Յ. Մատինեանց 1 ր., Յ. Բալեանց 1 ր., Պ. Քեօսապապեանց 1 ր., Ա. Օլթեցեանց 1 ր., Թ. Անաստասով 1 ր., Յ. Գրիգորեանց 1 ր. 60 կ., Բ. Պետրոսեանց 1 ր. 50 կ., Մ. Տէր-Գէորգեանց 1 ր. 50 կ., Յ. Մամիկոնեանց 1 ր., Դ. Նահապետեանց 1 ր., Յ. Աղոյեանց 1 ր., Թ. Յարութիւնեանց 1 ր., Կ. Ասլանեանց 1 ր., Մ. Մատինեանց 1 ր., Կ. Դանիէլեանց 1 ր., Х. Ивановъ 1 ր., Վ. Բաբանասեանց 1 ր., Մ. Խսբերեանց 1 ր., Պ. Արիստակեանց 1 ր., Վ. Ասանաթեանց 1 ր., Կ. Մինասեանց 1 ր., Յ. Ունջեանց 1 ր., Կ. Փայլվանեանց 1 ր., Յ. Պարունակեանց 1 ր., Գ. Մելքոնեանց 1 ր., Դ. Յովհաննիսեան 1 ր., Գ. Յովհաննիսեանց 1 ր., Յ. Տէր-Պօղոսեանց 1 ր., Վ. Բուռնազեանց 50 կ., Տ. Ջէբէջեանց 50 կ., Վ. Սարուխանեանց 60 կ., Գ. Թումանեանց 50 կ., Պ. Գնդեանց 50 կ., Ա. Կարխանով 50 կ., Ս. Աթարէկեանց 50 կ., Գ. Յարութիւնեանց 25 կ., Յ. Աւանեանց 40 կ., Կ. Յարութիւնեանց 20 կ., Ա. Կուզիկեանց 20 կ., Մ. Պետրոսեանց 30 կ., Խ. Յովհաննիսեանց 25 կ., Մ. Մանուկեանց 20 կ., Յ. Մէջլումեանց 20 կ., Ա. Ջարոյեանց 40 կ., Ս. Խանամիրեանց 40 կ., Յ. Շամրեանց 40 կ., Գ. Ազարարեանց 15 կ., Ն. Գուրկարեանց 25 կ., Կ. Տէր-Ռափայէլեանց 40 կ., Խ. Տէր-Պօղոսեան 15 կ., №№ 5 կ., Գ. Աւետիսեանց 15 կ., Յ. Գասպարեանց 15 կ., Գ. Աստուածատրեանց 20 կ., Գ. Դաւուլջեանց 15 կ., Դ. Քաճղեանց 20 կ., Մ. Արազեանց 30 կ., Ա. Գասպարեանց 8 կ., Ա. Մկրտչեանց 15 կ., Դ. Բէկոյեանց 5 կ., Յ. Մատիկեանց 20 կ., Ա. Կուզանեանց 20 կ., Ա. Եղէխանեանց 35 կ., Ն. Պլէխանեանց 2 ր., Յ. Կուզիկեանց 2 ր., Կ. Մելքոնեանց 2 ր. Գումարն է 442 ր. 57 կ., որից դուրս գալով փոստի ծախք 2 ր. 49 կ., մնում է 440 ր., 8 կ.

Ա. Ղազարեանց, Գ. Կաճկաճեանց

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

Յունիսի 12-ին

Ներկայ ամսոյս 8-ին, կիրակի, սուրբ Խաչ վանքի պարտիզում կայացաւ տեղւոյս Բարեգործական ընկերութեան տարեդարձի հանդէսը։

Այդ բարեգործական ընկերութիւնը հիմնըւած հազար ութ հարիւր վաթսուն թւականներում, մի քանի բարեմիտ քաղաքացիների աշխատութեամբ և հաստատված ռուսաց տէրութեան Ներքին գործերի Նախարարից, այժմ ներկայացնում է տեղիս մի ազգային, ուժեղ և հաստատուն հիմնարկութիւններից մինը՝ որ արժանի է ուշադրութեան ոչ այնքան իր գործունէութեամբ, որչափ իր նիւթական զարգացմամբ։ Սկսեալ այն նախնթաց տարիներից մինչև այսօր, այդ ընկերութիւնը, իր բռնած՝ թէև ոչ աչքի զարնող պաշտօնը, այլ համեստ գործի ընթացքով, հետզհետէ վաստակում է հասարակութեան հաւատը և համակրութիւնը և յաջողում է կազմել մի նշանաւոր դրամագլուխ՝ մօտ 30 հազար րուբլի։ Իսկ ընկերութեան երկարատև գործունէութեան չափըն ցոյց է տալիս մեզ, որ նա ծախսելով ոչ աւելի քան 23 հազար րուբլ, մատուցանում է մի շարք հոգատարութիւններ դրամական նպաստներով՝ թէ չքաւոր հայերի թշուառ դրութիւնը թեթևացնելու, թէ հայ ուսանողներին և աղջիկներին միջոցներ տալով իրանց ուսման գործը առաջ տանելու և այլ համանման բարի գործերի համար։ Պարզ է այն որ ընկերութիւնը չունի մի որոշ գործունէութեան շրջան, մի առաջադրած որոշ առարկայ իր գումարների գործածութեան համար։ Ժամանակի պահանջն և տեղիս անհրաժեշտ կարօտութիւնները չէին ներեր այլ ևս ընկերութեան գումարները այդ տեսակ ի գործ դնելու։ Ցարրական ուսման և արհեստագիտութեան գործի կարօտութիւնը, որ օրըստօրէ աւելի և աւելի զգալի է լինում մեզանում, ստիպում էր որ այդ գործի վրա աւելի ևս ուշադրութիւն դարձված լինէր։

Այդպիսի դրութիւնը դրդեց մի քանի բանիմաց անձինքներին, անցեալ տարւայ ընդհանուր ժողովում Բարեգործական ընկերութեան, որ տեղի ունեցաւ քաղաքիս մէջ, խորհրդարանի դահլիճում, յայտնել այս միտքը՝ թէ ընկերութիւնը զարգանալով և ապահովվելով նիւթական կողմից, անհրաժեշտ պէտք ունի մի նախասահմանեալ գործունէութեան ծրագրի, որ իր գոյութիւնը աւելի ըղգալի և արդիւնաւոր լինի հասարակութեան համար, և համապատասխանող ժամանակի պահանջողութեանը և տեղիս ամենակարևոր պէտքերին։ Այդ առաջարկութիւնը քննելուց յետոյ ժողովի կողմից՝ մեծամասնութիւնը ընդունում է և յանձնում է խորհրդարանին այդ խնդիրը մշակելու, և ներկայացնելու մի պատրաստ նախագիծ այդպիսի գործունէութեան առաջիկայ ընդհանուր ժողովին, վերաքննութեան և հաստատութեան համար։

Չը գիտենք, ինչ և ինչ անյայտ պատճառներով խորհրդարանի անդամները անհրաժեշտ են համարում այս տարւայ ժողովը գումարել սուրբ Խաչ վանքի պարտիզում, որ քաղաքից իր եօթն մղոն հեռակայութեամբ անշուշտ շատերին արգելառիթ պիտի լինէր ներկայ գտնվելու։ Մենք ոչինչ չէինք ունենայ նկատելու խորհրդարանի անդամներին այդ առթիւ, թէ որ ինչպէս անցեալ տարի, ընդհանուր ժողովի նիստը կայանար քաղաքիս մէջ. իսկ սուրբ պատարագը, տարեդարձի տօնախմբութիւնը, ճաշը, խում ու քէֆը տեղի ունենային սուրբ Խաչ վանքի պարտէզում, որ յիրաւի իր բնական և գեղեցիկ դիրքով ներկայացնում է ամենայն յարմարութիւններ այդ տեսակ հանդիսակատարութիւնների համար։

Սակայն այս անգամ ընկերութեան խորհրդարանը հրաւիրում է իր կողմից առանձին տոմսակներով համաքաղաքակից տիկիններից շատերին իր տարեդարձի հանդէսին ներկայ գտնվելու և անդամակցութեան մասնակցելու։ Բայց զարմանալի խարութիւն. ինչու չը հրաւիրել նոյնպէս օրիորդներին, երբ կանացի սեռի զարգացած և կրթեալ տարրի մեծամասնութիւնը նրանցից է կազմվում, երբ նրանք ևս կարող են օգտաւէտ հանդիսանալ այդ նուիրական գործում։ Այնուամենայնիւ ուրախալի է այն երևոյթը, որ մեզանում արդէն զգում են շատերը կանացի սեռի գոյութիւնը և օգտակարութիւնը հասարակային կեանքի հանդիսադրութեան մէջ։ Այս առաջին անգամն էր, որ տեղացի կինը իր նեղ և սահմանափակ ընտանեկան կեանքի շրջանից հեռանալով, հանդիսանում էր նպաստելու հասարակային գործերի յառաջադիմութեանը։ Հանդիսականների մեծ մասը, սուրբ Խաչ վանքի եկեղեցում պատարագը լսելուց յետոյ, իջաւ վանքի պարտէզը և գումարվեցաւ բոտօնդի դահլիճում, ուր և պիտի կայանար ժողովի նիստը և տարեդարձի տօնախմբութիւնը։ Ժամը 1-ին մօտ էր, երբ հանդիսականները գումարվում էին դահլիճում։ Այդտեղ արդէն պատրաստ էին մի շարք օղաձև զետեղված սեղաններ ճաշի համար, որոնց վրա շարված էին աչք հրապուրող պէսպէս խմելիքներ և ուտելիքներ։ Այդ ամենը տեսնելուց յետոյ՝ ոչ ոք չէր կարող գուշակել անգամ, որ Բարեգործական ընկերութիւնը այդպիսի դրութեան և պարագաների մէջ պիտի ունենար իր ժողովի նիստը։ Դահլիճը լիքն էր այցելուներով. իսկ կանացի սեռի ներկայութիւնը, որչափ էլ փոքրամասնութիւն կազմէր, այնուամենայնիւ շատ ուրախալի երևոյթ էր և աչքի էր զարկում։ Բազմութեան մեծ մասը առաւօտեան ժամը 8-ից այդտեղ հաւաքված՝ սրտատրոփ անհամբերութեամբ սպասում էր այն րոպէին, որ իր քաղցածութիւնը կարող լինէր յագեցնել։ Յանկարծ լսվեցաւ մի փոքրիկ զանգակի սուր ձայն։ Այդ պ. Նախագահի զանգակն էր, որ հրաւիրում էր անդամների ուշադրութիւնը։ Անդամների մեծ մասը ստիպված էին կանգնած մնալու, այնպէս որ շատ դժուարին էր անգամ տեսնել պ. Նախագահին մի փոքրիկ սեղանի առաջ՝ շրջապատած խորհրդարանի անդամներով։ Փոքր ինչ յետոյ լսվեցաւ պ. Նախագահ Խ. Ստեփանոսեանի ձայնը, որ կարդում էր ընկերութեան 1879 թ. տարեկան հաշիւը։ Այդ հաշուետուութեննից երևում էր, որ ընկերութիւնը ունեցել է անցեալ տարւայ ընթացքում տարեկան մուտք. 4575 ր.—26, ծախք 2454 ր.—09, իսկ պատրաստի դրամագլուխ 29,168 ր. 36 կ.։ Արժանի է մտադրութեան այն, որ նոյն տարուայ մէջ անդամների թիւը 253-ից աւելացել է մինչև 345։ Այստեղ պէտք չէ թագցնել այն ևս, որ այդ բանին մասամբ պատճառ էին եղած իրանց անձնանուէր և ժրաջան աշխատութեամբ, պ. պ. Նախ. Խ. Ստեփանոսեան և գանձապահ պ. Քէչէճեան և մի քանիսը, որ արժանի են վայելելու անդամների խորին շնորհակալութիւնը։

Սրանից յետոյ պ. Նախ. Խ. Ստեփանոսեանը կարդաց խորհրդարանի անդամների կարգադրութիւնը անցեալ տարւայ ժողովում յանձնված խնդրի մասին։ Այդ կարգադրութեննից իմացանք, որ մէկ տարւայ ընթացքում խորհրդարանը չէ կարողացած գալ մի որ և իցէ եզրակացութեան և պատրաստել ծրագիր մի նոր գործունէութեան համար, այլ հրաւիրում է անդամներին՝ թէ որ նրանցից մինը ունի ի նկատի մի առաջարկութիւն անել այդ առթիւ, գիմել խորհրդարանին գրաւոր կերպով։ Եւ այդ հարցը անցաւ այդպէս առանց որ և է նկատողութեան անդամների կողմից։ Կարծես չար բաղդի բերմամբ ընդհանուր ժողովի և խորհրդարանի դերերը միմեանց հետ փոփոխված էին։ Մի կազմակերպութիւն խորհրդարանի 24 անդամներից, չը կարողացաւ ոչ թէ միայն որ և իցէ ծրագիր պատրաստել, այլ որ և իցէ բաւականացուցիչ կերպով պատասխանել այդ հարցի նկատմամբ։ Մեծ մասը ներկայ եղող անդամներից չէր էլ հետաքրքրվում այդ հարցով, նրա համար մի և նոյն էր թէ իր 5 րուբլի տարեկան անդամակցութեան վճարքը ի գործ կը դրվի գինետուն մի հաստատելու, թէ մի ուսումնարան բանալու. նա բաւական էր, նրանով էլ միայն, որ իր նուիրած փողի հաշւից տարին մի անգամ մի լաւ խում ու քէֆ ունէր։

Արդէն ժողովի նիստը սկսում էր ընդունել մի անորոշ կերպարանք, երբ անդամներից մինը, պ. Սալթիքեան, հրաւիրելով պ. նախագահի և անդամների ուշադրութիւնը, յայտնեց այն միտքը՝ թէ շատ դժուարին է ներկայ անյարմար պարագաների մէջ այլ ևս որ և իցէ կարգով առաջ տանել նիստը, և թէ անկարելի է ճշգրիտ կերպով 24 նոր հոգաբարձուների ընտրութիւնները կատարել, և այդ պատճառաւ առաջարկեց ժողովին յետաձգել այդ նիստը, բաւականանալով այս անգամ տարեդարձի տօնախմբութեան հանդիսակատարութիւնով։ Կարծես թէ շատ պարզ և հասկանալի էր այդ առաջարկութիւնը, բայց այնուամենայնիւ արձագանք չի գտաւ այդ ամբոխի մէջ։ Պ. Մ. Պալապանեանը և մի քանիսը ընդդէմ հանդիսացան այդ առաջարկութեանը, այն պատճառով իբր թէ շատ դժուարին է միւս անգամ հաւաքել անդամներին մի ժողով կազմելու համար։ Այդ ճշմարիտ էր. միւս անգամ այդպիսի ամբոխ հեշտ չէր հաւաքել։ Քանի որ այդպիսի ամբոխը՝ չէ տեսնում այս կամ այն գործի մէջ որ և իցէ օգուտ իր նիւթապաշտ հակումները յագեցնելու, քանի որ այս կամ այն հարցը չէ գրգռում նրա սեփհական շահերը, նա միշտ այդպիսի դիպուածներում սառն և անտարբեր է հանդիսանում, ինչպէս և ներկայ նիստի մէջ։

Ակներև էր, որ անդամները շտապում էին հապճեպով վերջացնել նիստը և ձեռնարկել խումուքէֆին։ Բայց մնում էր մի այլ խոչնդոտ—որ էր 24 նոր հոգաբարձուների ընտրութիւնը։ Այստեղ դարձեալ հանդիսանում է պ. Մ. Պալապանեանը, համոզված թէ մի լոկ խնդիրքով կարելի է այդ խոչնդոտը վերցնել։ Այս անգամ պ. Մ. Պալապանեանը անդորր սրտով յայտնելով իր խորին սրտի վկայութիւնը և անկեղծ շնորհակալութեան հաւատքը խորհրդարանի անդամներին, նրանց երկու տարւայ ընթացքում ջրիարար ծառայութեանը և տոկուն աշխատութեանը ընկերութեան նիւթական յառաջադիմութեան ասպարիզում, խնդրում է ժողովից թողնել նրանց առանց մի նոր ընտրութեան՝ հոգաբարձուների պաշտօնի մէջ։ Հէնց այդ էլ այդպէս վերջանալու էր, ըստ որում քանիմները տեղերից բարձրանալով մի և նոյնը արտայայտում էին գլուխների շարժմունքով. Բայց պ. Պ. Սալթիքեանը, ինչպէս չար ոգի այդ ժողովի, կարծես թէ դիտմամբ արգելում էր անդամներին փոքր ինչ առաջ վայելելու ճաշը, որը արդէն վաղուց նրանց սպասում էր։ Եւ պարզելով պ. Մ. Պալապանեանի առաջարկութեան անհիմնաւորութիւնը, պ. Պ. Սալթիքեանը յայտնում է ընդհանուր ժողովի անդամներին, թէ այդպիսի կերպով ընտրութիւններ երբէք կարող չեն տեղի ունենալ, ըստ որում ընդդէմ է ընկերութեան կանոնադրութեանը։ Զարմանալի միամտութիւն. պ. Մ. Պալապանեանը չը բաւականանալով այդպիսի պարզ մեկնութեամբ, միւս անգամ դիմում է ժողովին խնդրելով ընդունել իր առաջարկութիւնը, կարծես թէ իր խնդիրքը մի զարմանալի հրաշքով այդ րոպէում պիտի կերպարանափոխվէր մի նոր §-ի ընկերութեան կանոնադրութեան մէջ։ Բայց Նախ. Խ. Ստեփանոսեանի և Պ. Սալթիքեանի այդ առթիւ եղած խօսակցութեննից պարզվեցաւ որ՝ եթէ բոլոր ներկայ եղող անդամներն էլ, բացի մինից, միաբան էին պ. Մ. Պալապանեանցի առաջարկութեանը, դարձեալ այդ կերպով եղած ընտրութիւնները իրաւացի չէին կարող լինել։ Սրանից յետոյ ձեռնարկեցին 24 նոր հոգաբարձուների ընտրութեանը։ Ներկայ գտնված մօտ 90 անդամներից մի մասը աւելորդ համարեց մասնակցել ընտրութիւններին, միայն 55 անդամներ ներկայացրին քուէական թղթերը։ Մեծ մասը նոր խորհրդարանի հոգաբարձուների ընտրվեցան հին անդամներից։ Որչափ կանոնաւորապէս և ճշգրիտ կարելի էր առաջ տանել այդ ընտրութիւնները և ինչ արդիւնք պիտի տային նրանք այդպիսի պատրաստութեան և պարագաների մէջ, այդ թողնում եմ հասարակութեան արդարախոհ քննադատութեանը, միանգամայն աւելացնելով որ այդ ընտրութիւնները կատարվեցան —ad libitum.

***

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Յունիսի 14-ին

«Մշակի» № 94 մէջ կարդացի Արցախեցի ստորագրութեամբ մի նամակ, որի մէջ շատ սուտ խօսքերից յետոյ, դարձել է դէպի ինձ, մեր քաղաքացիներին և պօլիցիական կառավարութեան. վասնորոյ խնդրեմ իմ այս քանի տողս 'ի սէր արդարութեան տեղաւորել ձեր պատուական թերթի մի անկիւնում։ Քաղաքիս մէջ գողութիւնները, ինչպէս գրում է պ. Արցախեցին, ոչ թէ օր օրի վրա չեն աւելանում, այլ ընդհակառակը. գրեթէ բոլորովին ոչնչանում են, համեմատելով ուրիշ քաղաքների հետ, ընդ նմին նաև գիւղօրէից մէջ, այնպէս որ ամենայն գիւղական վաստակ կարողանում է առանց հսկողութեան թողնել իր գոյքը և ինքը գնալ իր գործին։ Այս հաստատ է, որովհետև ես շատ ժամանակ իմ անձնական գործոց պատճառաւ, գտնվում եմ գիւղօրէից մէջ և համարեա թէ շատ քիչ եմ տեսնում գողութիւններ։ Իսկ մարդասպանութիւնները, եթէ տարին մի կամ երկու անգամ պատահում են, այդ չէ նշանակում թէ մարդասպանութիւնը և գողութիւնը մեզ միշտ սպառնում են, այլ այս պատահում է նրանից, որ մէկը միւսին գայրացնում է, որից և տեղական վատ սովորութեամբ, ծագում է մարդասպանութիւն։

Պ. յօդուածագրից կը խնդրեմ ցոյց տալ, թէ երբ եմ ես տարեկան մի կամ երկու անգամ փող ժողովել, իբրև թէ փողոցների նորոգութեան համար և ուշ չեմ դարձրել, կամ թէ երբ է եղել, որ ես լապտերներ եմ ծախել հատը 10 ր., որը 3 ր. էլ չարժէ. կամ թէ երբ եմ ես քաղաքացիներից մարդիկ կամ նրանց փոխարէն փող պահանջել, որպէս զի գիշերները փողոցներում շրջեն, և այլն, և այլն։

Այո, ես չեմ պարտաւոր սորանից տասը տարի առաջ քաղաքումս կատարված իրողութիւններին պատասխանատու լինել։ Գովելի չէ առանց ճիշդ տեղեկութեան, գրիչ վեր առնել և զանազան չահեր պաշտպանելու նպատակաւ սորան նրան դիպչել։ Միթէ պ. Արցախեցին չը գիտէ, որ քաղաքը չունի դրամագլուխ և ոչ աւելորդ արդիւնք։ Այո, եթէ մեր քաղաքը ունենար ուրիշների նման քաղաքական ինքնավարութիւն, այն ժամանակը կարելի էր աւելի բարեկարգութիւններ սպասել։

Շուշեցիք, որ յայտնի են ամեն քաղաքներում իրանց ընդունակութեամբ, չեն վրդովվում, երբ որ մի քանի անձինք նրանց չեն հաւանում և սրա նրա պատիւը արատաւորում ու նրանց վնասում, իսկ վնասակար անձանց գովում են։ Ես ամենևին գլուխ չէի դնի այսպիսի գրպարտութիւններին, եթէ իմ պատուին դիպած չը լինէին։

Քաղաքային գեպուտատ Պետրոս Աղամալեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«НОВОЕ ВРЕМЯ» ԼՐԱԳԻՐԸ ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Новое Время» լրագրին գրում են Թիւրքաց Հայերի մասին հետևեալը:

Աւելի ծանր խորհող հայերը շատ լաւ տեսնում են, որ չը նայելով լորդ Կարնարվոնի, լորդ Գրէնվիլի, մարկիզ Սալիսբրիի, դուքս Արգայլի և մարկիզ Բատի ճառերին, նրանք ոչինչ չեն ստանայ, ինչ որ ցանկանում են ստանալ, այն պատճառով, որ Հայաստանը հեռու է, իսկ պետութիւնները խիստ շատ գործեր ունեն, որ ժամանակ ունենան Հայաստանով պարապվելու: Հայերի ցանկութիւնն է Բօլղարիայի և Արևելեան Րումէլիայի պէս կառավարութիւն ունենալ: Նրանք կամենում են, որ սուլթանը թագաւորի, թոյլ տալով նրանց, որ իրանք իրանց կառավարեն: Իսկ ինչ վերաբերում է այն դժուարութիւններին, որ կարող է առաջ բերել այս նախագիծը (պլան), նրանք պատասխանում են հետևեալը. բոլորովին ի զուր են կարծում, թէ քրդերը հակառակ կը լինեն Հայաստանի ինքնավա-